

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΜΕΝΑ	15
-------------------	----

ΜΕΡΟΣ Ι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΘΛΗΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

1. Εισαγωγή	19
1.1. Οι βασικές ενότητες	20
1.1.1. Η κοινωνική δομή	20
1.1.2. Η κοινωνική δράση	21
1.1.3. Ο πολιτισμός (Κουλτούρα)	22
1.1.4. Εξουσία / Δύναμη	22
1.1.5. Η λειτουργική ενσωμάτωση	23
1.2. Η κοινωνιολογία του αθλητισμού	24
1.2.1. Η πορεία της Κοινωνιολογίας του Αθλητισμού	25
1.3. Η επιστημονική μεθοδολογία της Κοινωνιολογίας	26
1.3.1. Η εμπειρική παρατήρηση	27
1.3.2. Η λογική ανάλυση	28
1.4. Η διαδικασία της κοινωνιολογικής έρευνας	29
1.4.1. Η διατύπωση του προβλήματος	29
1.4.2. Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας	30
1.4.3. Η διατύπωση της υπόθεσης	30
1.4.4. Σχεδιασμός του ερευνητικού πλάνου	30
1.4.5. Η ανάλυση των δεδομένων και τα συμπεράσματα	31
1.4.6. Εγκυρότητα και αξιοπιστία	31
1.4.7. Οι τύποι της κοινωνικής έρευνας	32
1.5. Η εμπειρική εφαρμοσμένη έρευνα στην Κοινωνιολογία του Αθλητισμού	32

1.5.1. Τι εννοούμε με τον όρο «Εφαρμοσμένη Κοινωνιολογία»	33
1.5.2. Οι μέθοδοι έρευνας	35
1.6. Η ανθρώπινη συμπεριφορά στην κοινωνία	36
1.7. Οι κοινωνικοί κανόνες	39
1.8. Η έννοια και ο θεσμός του αθλητισμού	41
1.9. Βιβλιογραφία	46

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ ΤΗΣ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

2. Ο άνθρωπος μέσα στην ιστορία	49
2.1. Άνθρωπος και περιβάλλον	49
2.2. Εργασιακές και αθλητικές κινήσεις στις πρώτες κοινωνίες των ανθρώπων	53
2.3. Ο αθλητισμός στη φεουδαρχική κοινωνία	59
2.4. Αναβίωση του αθλητισμού	65
2.5. Βιβλιογραφία	75

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΗΣ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

3. Εισαγωγή	77
3.1. Η κοινωνικοψυχαγωγική και κοινωνικοσυναισθηματική λειτουργία του αθλητισμού	77
3.2. Η λειτουργία της ενίσχυσης και προφύλαξης της υγείας	80
3.3. Η λειτουργία της κοινωνικοποίησης	87
3.4. Η λειτουργία της σύσφιξης των σχέσεων των μελών της κοινωνίας και των λαών για την ανάπτυξη της φιλίας και τη διατήρηση της ειρήνης	102
3.5. Η λειτουργία της προβολής του κοινωνικού συστήματος και της χώρας μέσω του αθλητισμού	109
3.6. Η λειτουργία της προετομασίας των νέων για το στρατό	110
3.7. Άλλες λειτουργίες του αθλητισμού	111
3.8. Βιβλιογραφία	111

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

4. Εργασία και Ελεύθερος Χρόνος	113
---------------------------------------	-----

4.1. Αντιλήψεις για τον ελεύθερο χρόνο	116
4.2. Οι λειτουργίες του ελεύθερου χρόνου	118
4.2.1. Η αναπαγωγική λειτουργία του ελεύθερου χρόνου	120
4.2.2. Η ανασταλτική λειτουργία του ελεύθερου χρόνου	122
4.2.3. Η συμψηφιστική λειτουργία του ελεύθερου χρόνου	124
4.2.4. Η παιδαγωγική λειτουργία του ελεύθερου χρόνου	125
4.3. Ο αθλητισμός στον ελεύθερο χρόνο	128
4.4. Βιβλιογραφία	138

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

5. Η σύνδεση των Ολυμπιακών Αγώνων με την πολιτική	141
5.1. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και οι θεωρίες περί αθλητισμού	144
5.2. Οι πολιτικές επιδράσεις του αθλητισμού	148
5.3. Βιβλιογραφία	152

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ (ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ)

6. Πολιτισμός ή Κουλτούρα	153
6.1. Τα συστατικά στοιχεία της κουλτούρας	156
6.2. Κουλτούρα και ταυτότητα	157
6.3. Αθλητισμός και Κουλτούρα	159
6.4. Βιβλιογραφία	162

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ'

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΡΩΜΑΤΩΣΗ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

7. Εισαγωγή	165
7.1. Οι κοινωνικές τάξεις	166
7.2. Τα κοινωνικά στρώματα	168
7.3. Ο θάνατος των κοινωνικών τάξεων στη μεταβιομηχανική κοινωνία	173
7.4. Η κοινωνική κινητικότητα	175
7.5. Αθλητισμός και Κοινωνική Διαστρωμάτωση	177
7.5.1. Αθλήματα και Αθλητικά Σωματεία	178
7.5.2. Οι αθλητές, προπονητές και διοικητικοί παράγοντες	183
7.6. Βιβλιογραφία	185

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η'

ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

8. Εισαγωγή	187
8.1. Η διαχρονική διαδρομή των δύο φύλων	188
8.2. Η αιτιολόγηση της διάκρισης των φύλων	192
8.2.1. Η βιολογική αιτιολόγηση	193
8.2.2. Η κοινωνική αιτιολόγηση	196
8.2.2.1. Οι κοινωνικοί ρόλοι και τα κοινωνικά στερεότυπα	197
8.3. Οι θεωρίες περί της ανισότητας των δύο φύλων	199
8.4. Οι επιπτώσεις της κοινωνικής ανισότητας	200
8.5. Οι σωματικές δραστηριότητες των δύο φύλων	202
8.6. Η αθλητική δραστηριότητα της γυναίκας	205
8.7. Βιβλιογραφία	212

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ'

ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

9. Άνθρωπος και περιβάλλον	215
9.1. Η οντότητα και το πρόβλημα του σώματος	217
9.2. Το σώμα ως βιολογική οντότητα	219
9.3. Σώμα και Κοινωνία	220
9.3.1. Οι Transgender	224
9.4. Το σώμα ως κοινωνικό αντικείμενο	225
9.5. Οι θεωρίες για το σώμα	226
9.5.1. Η φιλοσοφική ανθρωπολογία	226
9.5.1.1. Η διπλή αντίληψη του έχεις ένα σώμα και του είσαι ένα κορμί	227
9.5.2. Η φυσιολογική (Naturalistische) – κοινωνιολογική θεώρηση του σώματος	228
9.5.3. Το νόημα του Κορμιού κατά την φαινομενολογία	229
9.5.4. Η ενσωμάτωση και η αναπαραγωγή της κοινωνικής τάξης	231
9.6. Το άρρωστο και γερασμένο σώμα - Ο σωματικός στιγματισμός	231
9.7. Σώμα και Αθλητισμός	234
9.8. Βιβλιογραφία	239

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι'

Η ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

10. Από τον ερασιτεχνισμό στον επαγγελματισμό	243
10.1. Επαγγελματίες αθλητές και αθλητικά προϊόντα	244

10.2. Ο αθλητισμός ως show business - Ο επαγγελματίας αθλητής	245
10.3. Οι θεωρίες γύρω από τα ιδεολογικά πλαίσια του αθλητισμού	248
10.4. Τα πλαίσια της οικονομικής οργάνωσης του αθλητισμού	249
10.5. Βιβλιογραφία	253

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΑ'

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

11. Εισαγωγή	255
11.1. Το πρόβλημα της οικονομίας και η αντιμετώπισή του	255
11.2. Ο κλάδος των «επιχειρήσεων» της οικονομίας του αθλητισμού	257
11.3. Τα μακροοικονομικά πλαίσια του αθλητισμού	259
11.4. Τα μικροοικονομικά πλαίσια του αθλητισμού - Η δομή των αθλητικών επιχειρήσεων	261
11.5. Τα οικονομικά χαρακτηριστικά που διέπουν τους αθλητικούς φορείς	267
11.6. Τα οικονομικά στοιχεία των εμπορικών «αθλητικών επιχειρήσεων» .	268
11.7. Ανακεφαλαίωση	270
11.8. Βιβλιογραφία	270

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΒ'

ΜΑΖΙΚΑ ΜΕΣΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

12. Εισαγωγή	273
12.1. Η ανθρώπινη επικοινωνία	273
12.2. Η μαζική επικοινωνία	277
12.3. Η έννοια και ο θεσμός της ειδησεογραφίας	280
12.4. Η κοινή γνώμη	286
12.5. Τα Μ.Μ.Ε. και η επίδρασή τους	290
12.6. Η επίδραση της διαμόρφωσης της επικοινωνίας και η πειστικότητά της	295
12.7. Ο μεταδότης	296
12.8. Η διαφοροποίηση της ενισχυτικής θέσης	296
12.9. Η επίδραση της τηλεόρασης (T/V)	297
12.10. Η επίδραση των ΜΜΕ ως φορέων ψυχαγωγίας	299
12.11. Αθλητισμός και Μαζικά Μέσα Επικοινωνίας	304
12.12. Οι λειτουργίες της αθλητικής δημοσιογραφίας	306
12.13. Ο αθλητικός συντάκτης	309
12.14. Ανακεφαλαίωση	310
12.15. Βιβλιογραφία	312

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΓ'
Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

13.	Εισαγωγή	315
	13.1. Κοινωνική συμβίωση και τύποι κοινωνικών ομάδων	316
	13.2. Πρωτογενείς και δευτερογενείς ομάδες	318
	13.3. Ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των ομάδων	320
	13.4. Οι άτυπες ομάδες	323
	13.5. Συνοχή της ομάδας και επίδοση - Κοινωνιομετρικός έλεγχος	324
	13.6. Η κοινωνιομετρική διαδικασία	325
	13.7. Αναπαράσταση και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων	327
	13.8. Ο κοινωνιομετρικός πίνακας	330
	13.9. Αξιοπιστία και εγκυρότητα	332
	13.10. Βιβλιογραφία	335

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΔ'
ΤΟ DOPING ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ

14.	Το Doping ως πρόβλημα	337
	14.1. Η αφετηρία και εξάπλωση του Doping	338
	14.2. Τι περιλαμβάνει το Doping	344
	14.3. Ανταγωνισμός, επίδοση και ισότητα	347
	14.4. Κοινωνία και ηθική	349
	14.5. Ο κολασμός για χρήση του Doping	355
	14.6. Βιβλιογραφία	360

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΕ'
Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

15.	Κοινωνικά συστήματα ως οργανώσεις	365
	15.1. Οι οργανώσεις	367
	15.2. Η εσωτερική δομή της οργάνωσης	370
	15.3. Η δομή της οργάνωσης και η συμπεριφορά της συνεργασίας	373
	15.4. Η Διοίκηση της οργάνωσης (Management)	374
	15.5. Οι μορφές του αθλητισμού	377
	15.5.1. Ο Μαζικός Αθλητισμός (Αθλητισμός για Όλους)	377
	15.5.2. Ο Σχολικός Αθλητισμός	382
	15.5.3. Ο αθλητισμός χαμηλής επίδοσης	386
	15.5.4. Αθλητισμός υψηλής επίδοσης	387

15.5.5. Ο επαγγελματικός αθλητισμός	391
15.6. Η οργάνωση των μορφών του αθλητισμού	392
15.6.1. Η κρατική οργάνωση του αθλητισμού	392
15.6.2. Η οργάνωση του Μαζικού Αθλητισμού	396
15.6.2.1. Η οργάνωση του Ελεύθερου Μαζικού Αθλητισμού (Τουριστικού Αθλητισμού)	402
15.6.2.2. Τα ιδιωτικά γυμναστήρια (Fitness Centers)	403
15.6.3. Η οργάνωση του σχολικού αθλητισμού	405
15.6.3.1. Ο θεσμός των αθλητικών σχολείων	407
15.6.3.1.1. Τα χαρακτηριστικά των αθλητικών σχολείων	408
15.6.4. Η οργάνωση του πρωταθλητισμού	411
15.6.4.1. Η οργάνωση του αθλητισμού υψηλής επίδοσης	411
15.6.4.1.1. Τα θεωρητικά πλαίσια του αθλητισμού υψηλής επίδοσης .	412
15.6.4.1.2. Τα οργανωτικά πλαίσια του αθλητισμού υψηλής επίδοσης	412
15.6.5. Η οργάνωση του επαγγελματικού αθλητισμού	427
15.7. Οι αθλητικές Ομοσπονδίες	430
15.8. Το αθλητικό σωματείο	436
15.9. Η οργάνωση του ελληνικού αθλητισμού ως συνόλου	444
15.10. Η Οργάνωση στα πλαίσια της κοινωνικής εξέλιξης	447
15.11. Βιβλιογραφία	451

Μ Ε Ρ Ο Σ Ι Ι Ι

ΒΙΑ ΣΤΑ ΓΗΠΕΔΑ	456
----------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΣΤ'

ΒΙΑ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

16. Εισαγωγή	457
16.1. Τι είναι βία	458
16.1.1. Η έννοια της βίας στις διάφορες επιστήμες	459
16.2. Η ιστορική - κοινωνική διάσταση της ανθρώπινης συμπεριφοράς στην έκφραση της βίας	464
16.3. Η κοινωνική διάσταση της βίας και της επιθετικότητας από τη σκοπιά της απόκλισης της συμπεριφοράς και της δράσης	469
16.4. Η ιστορική διάσταση των βιαιοτήτων στον αθλητισμό	480
16.5. Η διάσταση της βιαιότητας του ίδιου του αθλητισμού	490
16.6. Η διάσταση της επιθετικής συμπεριφοράς των αθλουμένων	498
(α) Οι δομικές διαφορές των αθλημάτων	499
(β) Οι διαφορετικές αγωνιστικές περιστάσεις	500

(γ) Οι διαφορετικές ατομικές αντιλήψεις	501
(δ) Η αλληλεπίδραση θεατών – αθλητών	503
(ε) Άλλοι παράγοντες που συμβάλλουν στη δημιουργία της επιθετικής συμπεριφοράς	503
16.7. Η διάσταση των βιαιοτήτων των φιλάθλων (οπαδών – θεατών) μέσα και έξω από τα γήπεδα	504
16.7.1. Οι δράστες των βιαιοτήτων	509
(α) Οι Fans	509
(β) Οι Hooligans	510
(γ) Οι Ultras	511
(δ) Οι σκληροπυρηνικοί	511
16.7.2. Αιτίες δημιουργίας της επιθετικής και βίαιης συμπεριφοράς των φιλάθλων - οπαδών	511
16.7.2.1. Οι κοινωνικές αιτίες της επιθετικής συμπεριφοράς των φιλάθλων	511
(α) Απώλεια των στενών διανθρώπινων σχέσεων	512
(β) «Περιορισμός» του χώρου κίνησης	512
(γ) Βελτίωση των «σκληρών» συνθηκών ζωής	512
(δ) Περιορισμός της δράσης	512
(ε) Απώλεια των κοινωνικών αξιών	513
(στ) Αύξηση των κοινωνικών προτύπων επιτυχίας	513
16.7.2.2. Οι ατομικοί παράγοντες της βίαιας απόγλιση της συμπεριφοράς των οπαδών	514
16.7.3. Η επιθετικότητα των οπαδών - θεατών στο γήπεδο	519
16.8. Οι σύνδεσμοι φιλάθλων ποδοσφαιρικών συλλόγων	520
16.8.1. Τα μέλη των συνδέσμων ποδοσφαιρικών συλλόγων	524
16.9. Το νομικό πλέγμα για την αντιμετώπιση της βίας	528
Μια συζήτηση με συνδεσμίτες (χούλιγκαν)	530

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΖ'

ΕΠΙΘΕΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΙ ΒΙΑ

17. Οι θεωρίες της αιτιολόγησης της επιθετικής συμπεριφοράς και της βίας ..	533
17.1. Η επιθετικότητα	533
17.2. Η αιτιολόγηση της επιθετικότητας	536
17.3. Η θεωρία των ορμών και των ενστίκτων	537
17.4. Η θεωρία της «υπόθεσης της ψυχικής ματαίωσης ή ανάσχεσης» (Frustrations – Aggressions- Hypothese)	543
17.5. Η θεωρία της μάθησης της επιθετικής δραστηριότητας	546

17.5.1. Η κλασική εξάρτηση	550
17.5.2. Η συντελεστική εξάρτηση	550
17.5.3. Η μάθηση της επιθετικής συμπεριφοράς από την παρατήρηση (ή μάθηση από το πρότυπο)	551
17.6. Συμπληρωματικές θεωρίες στις τρεις αναφερθείσες	552
17.6.1. L. Berkowitz & Le Page (1967, 1969)	553
17.6.2. Eibl – Eibesfeld (1970, 1973)	553
17.6.3. A. Bandura (1973) - Η νέα θεωρία της κοινωνικής μάθησης ..	554
17.7. Η θεωρία της «καθημερινότητας»	557
17.8. Η θεωρία της «Ετικέτας»	558
17.9. Η θεωρία της πολυδιάστατης αιτιολόγησης	558
17.9.1. Παράγοντες που επιδρούν στο άθλημα	558
17.9.2. Ειδικοί παράγοντες του αθλήματος	560
17.9.3. Οι προσδοκίες που εναποτίθενται στους ρόλους / η σημασία του αγώνα	561
17.9.4. Οι οπαδοί – θεατές	561
17.9.5. Ο αθλητικός τύπος	561
17.9.6. Η οικολογία των αθλητικών εγκαταστάσεων	561
17.9.7. Ανακεφαλαίωση των θεωριών της επιθετικότητας	562

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΗ΄

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

18. Πλαίσια παρέμβασης για πρόληψη, έλεγχο και αποτροπή των βιαιοτήτων	563
(α) Επιστημονική αντιμετώπιση	564
(β) Παιδαγωγική αντιμετώπιση	564
(γ) Κοινωνική αντιμετώπιση	565
18.1. Τα παιδαγωγικά προγράμματα των οπαδών	565
(δ) Δημοκρατική αντιμετώπιση	567
(ε) Νομική / δικαστική αντιμετώπιση	568
(στ) Δομική αντιμετώπιση	569
(ζ) Αστυνομική αντιμετώπιση	570
18.2. Το μονοπώλιο της κρατικής βίας	570
18.3. Η διαχείριση των επεισοδίων	574
(η) Διοικητική αντιμετώπιση	576
(θ) Επικοινωνιακή αντιμετώπιση	577
18.4. Η παρουσίαση των αθλητικών γεγονότων στα Μ.Μ.Ε και οι επιδράσεις τους	579

(ι) Οικονομική αντιμετώπιση	580
18.5. Βιβλιογραφία	580
Άλλη βιβλιογραφία	585

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

The World Anti – Doping Code	587
Νομοθεσία για την καταπολέμηση του Ντόπινγκ (Ν. 3057/2002, άρθρ. 52-64) ..	599
Νομοθεσία για την αντιμετώπιση της βίας στα γήπεδα (Νόμοι 3057/2002, άρθρα 1 – 8 με τις τροπολογίες του Νόμου 3262/ 2004, άρθρα – 6 και Νόμου 3372 / 2005, άρθρο 1)	607
Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τη βία και την κακή διαγωγή θεατών	617
Περιγραφή των γεγονότων στο στάδιο Heysel των Βρυξελλών	625